

samo za razkošjem in uživanjem in se ne briga ne za dom, ne za ženo. Zapuščena žena mu od žalosti umre, in imetje vse poide, Ana, njegova hči, se hoče sicer bogato omožiti in dom propada rešiti, a Rudi ni več za življenje in zato rajši skoči v „tolmun“.

K temu značaju nam je opomniti troje. Prvič je tak značaj za „glavnega“ junaka nič manj nego ugoden. Zanimanja tak človek brez srca, brez vere, brez vesti ne more vzbuditi, tem manj kake simpatije ali sočutje ob koncu. Drama je vsled tega malo zanimiva in simpatična. Drugič je značaj sam na sebi nelogičen, nejednoten. Vprašati se moramo, kako je vendar to, da Ruda, ki se prej ne briga za nobenega drugega človeka kakor samo zase, ki sploh živi, da uživa, kako postane ta naenkrat tako sramežljiv in obziren, da se rajši umori, kakor da bi „prodal“ svojo hčer? Saj se vendar tako prodanje večkrat zgodi še pri bolj rahločutnih nego se kaže Ruda, ki si pač s tem še pridobi novega upanja za „uživanje“, za katero živi. Ravnanje Rude je docela neverjetno, ker značaju naravnost nasprotuje. Ruda se konča, ne zato, ker logika dejanj in značaja tako tirja, ampak zato, ker pesnik to hoče in ga toliko po Dobniku nagovarja k temu.

Slednjič pa „Ruda“ ni slovenska „ruda“. Slovenci nismo Francozi. Mi ne maramo tistih sentimentalnih, gnilih zapadnikov; naše življenje je bodro in polno moči, katerega uživanje ne omami in nezgoda ne potlači. Naloga našega slovstva tudi ni, kazati trohli propali zapad, ampak zdravi in žilavi značaj, kateremu je botra visoka moralna resnoba in tuja vsaka frivolnost in mehkužnost.

Drugi značaj, ki je prvemu precej podoben, seveda v slabih lastnostih, je Dobnik. Na vsakega mora ta narediti še mnogo slabši utisk. Posebno njegovo hladnokrvno nagovarjanje k samomoru je tako brez vesti in brez srca, da se moramo vprašati, ali je kaj takega sploh možno. Trdimo, da ne. Tudi ni umeti, kaj bi mu moglo biti na tem, da se Ruda umori. Da bi se kdo tako z življenjem igral, to se ne da misliti, tudi pri nihilistih ne.

Kakor sta Ruda in Dobnik sovrstnika v mišljenju, tako sta Dolinar in Broš sovrstnika v namelih. Od prejšnjih značajev se Dolinar precej razločuje. Dasi je svet na njega vplival, vendar je še vedno rahločuten Slovenec, medtem ko sta nam Ruda in Dobnik skoro neumevna in nekam tuja. Dolinarjev sovrstnik „Broš“, se nam kaže dobičkolovnega trgovca in malovrednega človeka, ki seveda ne more obuditi našega sočutja, vendar neresničen ta značaj ni. Nekaterih opolzlostij bi se bil pesnik pri njem pač lahko izognil s tem, da bi ga po drugih označil, ker gledavcu so vse opolzlosti sila mučne in tudi kvarijo splošni užitek drame.

Izmed moških značajev bi še bilo treba omeniti Košuta in Justina. Oba sta za dramo malovažna. Pri Justinu smeši pisatelj ošabnost pololikanih ljudi, a

menda le malo preveč ironizuje. Sploh se opaža, da pisatelj rad pretiruje in se giblje v skrajnostih.

Glede na ženske značaje imamo zopet dve sovrstnici, Ano in Almo. Prva je prav ugajajoča oseba, skoro jedin res blagi in prikupni značaj. Alma pa zopet ni naša, ampak tuja po vsem vedenju in govorjenju. Slednjič je še Marta, ki se kaže dobro, skrbno sestro.

Drama, kakor smo videli, ima precej nedostatkov, a tudi marsikatero vrlino. Ako se pisatelj postavi na stališče prave umetnosti in pristnaronodnega življenja, bo gotovo tudi ustvaril še kaj mnogo lepšega.

F. Šanda.

Zofka Kveder: *Misterij žene*. Praga 1900. Mali 4°. Str. 58. Cena 1 K. — Pred nekaterimi leti bi bila taka knjižica, kakršna je ta, vzbudila veliko hrupa. Dandanes se bo ozirala nanjo „oficijelna“ kritika z nekaterimi besedami, in stvar bo pri kraju. In to je tudi jedino pametno in naravno. Žena, njeno življenje, čutenje, delovanje in trpljenje je res lep in vzvišen predmet za leposlovca in modroslovca. A za tak predmet treba obilnega izkustva, treznega mišljenja in trdne intelektualne podlage. Zofka Kveder je znana tudi našega lista čitateljem. Poskusila je v svojem še mladem življenju res že marsikaj. Ko bi ne imela pisateljskega talenta, ne bi bila napisala — brez posebnih študij v mladosti — že toliko drobnih stvari za slovensko občinstvo. Ako se ne motimo, je bila še nedavno pod psevdonimom „Poluks“ silno plodovita. A navzlic temu trdimo odločno, da takemu vprašanju, kakršno obdeluje v tej knjižici, naša Zofka ni kos. Mladostna pretiranost, hrepenenje po nenavadnih stvareh, nezmiselno kopičenje besed ali pa še bolj ločil, preziranje logike i. dr., to vendar ne more razkriti ženskega misterija. Radi bi poznali onega, ki more dobiti nekaj — ne rečemo, novih, a vsaj — tehtnih mislij kot rezultat iz tega berila. Da pravi pisateljica ob koncu: „Vse tebi, Vlodo!“ s čimer hoče pač povedati svojo brezmejno udanost do Vloda, to ni nikak misterij.

I kaj bi vendar bilo jedro v teh deloma umazanih penah kipečega „Hexentranka“? Mislimo, da nam odgovarja pisateljica sama na str. 42.: „Neke vrste blaznost.“ Prav na tisti strani se imenujejo kaj ljubeznivo idealisti „norci, resnično norci, tepci“. „Kdor pita druge z norci“... (pregovor je menda znan!): Zares tako, kakor piše tukaj Zofka Kveder, ne pišejo ljudje zdravega in normalnega mišljenja.

Naj nas oni, ki se zanimajo za žensko vprašanje, ne umevajo naopak. Predmet je vreden najboljših duševnih močij. A kaj so nam take slike, iz ženskega življenja? Ob vsem tem se je pisateljica še ironično zadržala ob zakon in ob vero, da je Bog ustvaril Evo Adamu, kateremu naj bo pokorna. Ali pisateljica ne ve kdo je kriv groznih razmer, v katerih je semtertje dandanes žena? Kdo pa goji ono teorijo in prakso, da naj bodo nekatera ženska bitja samo živi stroji za pohotnost?

Pa skoro preveč smo govorili o tej knjižici. Ne bi bili, ako bi nam ne bilo žal, da je naša nadarjena pisateljica zašla na tako opolzlo, tako blatno pot. Čitateljstvo slovensko se bo malo menilo za te misterije, in če bo pisateljica sama še nadalje

praktično študirala take ženske misterije, kakršne je opisala tukaj, jo bo doletelo še mnogo „razočaranje“.

Dostavljamo, da jezikovna oblika v tej knjižici ni taka, kakršna mora biti pri samostojnem pisatelju slovenskem.

Dr. Fr. L.

Časopis.

10. mal. srpana na večer je bil v mestu Mostaru močen potres. Škode ni velike.

11. mal. srpana. Buri so premagali in ujeli po celodnevem boju posadko mesta Uitralsnot in vzeli dva topova.

15. mal. srpana. Iz Šanghaja je došlo poročilo, da so Kitajci v poslednjem času pomorili 20.000 kitajskih kristjanov, deloma po groznih mukah. — V obče je pa v poročilih iz Kitaja tolika nejasnost, da se več ne ve, kaj je s tujci, niti to, kaj s po-

slanci tujih držav v Pekingu: ali so še živi, ali so mrtvi. Le to je trdno, da je bil nemški poslanec Klement br. Ketteler umorjen že 18. rožnika t. l.

Velevlasti z Japanom in Zjedinjenimi državami vred se pripravljajo na odločno nastopanje proti Kitaju, a ne ve se, kakšni so njih nameni.

21. mal. srpana se je iz Bruselja poročalo, da je doslej 82 belgijskih misijonarjev bilo mučenih, deloma križanih in umorjenih. Princ Tuan veleva poklati vse tujce in kristijane.

Razne stvari.

Naše slike.

Iz pariške razstave namerjamo, upaje, da nam jo popiše kako spretno pero, podati par slik, bolj da nanjo opozorimo, kakor da bi jo pojasnili. Kaj je pač nekaj slik v primeri z ogromno množino predmetov s celega sveta, ki so tukaj nakopičeni! Za danes predočujemo vnanjščino avstrijskega paviljona. Ta paviljon ni ravno velik, je sezidan v baročnem slogu in stoji z drugimi enakimi palačami vred v Rue des nations ob Seini. — Med drugimi slikami se ozrimo samo še na dve. Letos se je slavila petstoletnica rojstva Gutenbergovega. Navadno trdijo, da je bil Janez Gutenberg rojen dne 24. rožnika l. 1400. v Mogunciji iz stare meščanske rodbine; (drugi mislijo, da je bil rojen šele l. 1412. na Kutnihori na Češkem, kamor sta bila prišla iz Nemčije njegova oče in mati.) Bil je Gutenberg bistrega duha in je imel glavo polno načrtov o raznih skrivnih umetnostih in izumih, zlasti ko je od l. 1434. bival v Strassburgu. Pečal se je s tiskanjem slik, rezanih na deščice. To ga je polagoma privedlo do misli, da bi se napravila za vsako črko posebna mala palčica, ki bi imela na koncu vrezano podobo za vtiskanje. (Od tod nemško ime „Buchstabe“.) V Mogunciji je napravil svojo prvo delavnico ali tiskarno in jo zlasti izpopolnil, ko je rabil ulite črke namesto lesenih. Imel je razne težave, njegovi sotrudniki so delali zoper njega, a njegove neminljive slave zaradi velikanskega, četudi preprostega izuma ni mogel nihče kratiti. Umril je l. 1468. v Mogunciji in je tukaj pokopan. — Slika na str. 477 nam predočuje streljanje

zoper točo. To se je udomačilo (in menda še najbolj) po naših, zlasti vinorodnih krajih, po južnem Štajerskem, Goriškem in Dolenjskem, in se bo gotovo še mnogo izpopolnilo. Vendar obeta mnogo sadu že sam začetek. V tem listu smo že govorili o streljanju zoper točo, in mnogi bravci tudi vedo, da stvar sama na sebi ni nova. Že davno so semterje „streljali v oblake“, nekateri morda iz vraže, drugi pač zato, da bi se „pretresli oblaki“. Ker je bila posebno za južno štajersko deželo toča skoro vsako leto redna nesreča, bili so ljudje prisiljeni misliti na pomoček in se oprijeti vsake čeprav nezanesljive nade. Streljali so izprva z navadnimi možnarji. Da bi bil uspeh večji, so začeli napravljati velike možnarje in so nanje postavljali še lijaku podobne cevi. Tak možnar kaže tudi naša slika. Možnar je zaradi večje varnosti vdelan v lesen oklep. Nastavek je kaka 2 m visok in narejen iz železne pločevine. Za streljanje rabijo samo navadni smodnik in ga gre kakih 100 gr na jeden strel. A možnar še ni vse. Ker je treba delovati urno in ker mora biti več možnarjev za rabo, zato so prirejene prave strelne postaje. Postaje so med seboj v primerni daljavi, po 1 km ali nekaj več, in imajo kočico za shrambo potrebnih priprav. (Dobro je, da se smodnik hrani posebej.) Kadar se bliža huda ura, treba je zgodaj začeti streljati in sicer po redu ali vrsti. Z nerednim ali nepoznim streljanjem se nič ne doseže.

Jedina težava je v tem, da so stroški znatni. Zato bi morala država prevzemati vsaj velik del dotičnih stroškov.